

Uit 'e Iapekoer

LC 1970

LC 1970

van D. M. van der Woude

Oosterend en zijn herberg

Oosterend in Hennaarderadeel is al een stok-oud dorp. Want de boeken vermelden dat daar bij dat dorp uit een afgegraven terp Romeins aardewerk, (een drinkbeker uit de 2e of 3e eeuw) te voorschijn is gekomen. Er zijn heel wat terpen opgeworpen hier, die successievelijk zijn afgegraven om het gewin; de meeste in de vorige eeuw. Men kan de notities daarvan in oude kranten vinden en ook in de *Stads- en Dorpskroniek* van dr. G. A. Wumkes.

De ouderdom van het dorp blijkt allereerst uit de waterstaatsgeschiedenis. Hier ontstond een van de oudste waterschappen.

Maar de kerkgeschiedenis gaat ook heel ver terug. Niet onmogelijk was hier vóór het jaar 1000 al iets als een kerkje. Omstreeks 1100 werd een tufstenen kerk gesticht. Tussen 1350 en 1400 moet de tegenwoordige grotere kerk met sacristie (roomse tijd) zijn gebouwd. Die raakte later danig in verval en is in de 16e eeuw gerestaureerd. In 1554 is de beroemde kraak met bijbelse voorstellingen aangebracht.

De reformatie van 1589 ontging ook Oosterend niet. Veel waarde op de sacristie, een „rooms vertrek” zo te zeggen, had men niet en hij raakte zeer vervallen. Maar in 1953 heeft de kerk het moedige besluit genomen om met andere financiële hulp dit gebouwtje in al zijn schoonheid te doen herstellen.

In de roomse tijd kon deze kerk al „bemiddeld” worden genoemd. Zij was gewijd aan de heilige Maarten, zoals tal van Friese kerken (in 1760 waren het er nog 14) St. Martinus tot patroon hadden verkoren. Na de reformatie zijn de meeste eigendommen en pastoralia overgegaan naar de Gereformeerde (Hervormde) kerk. Nog één naam uit vroegere tijd. De familie Bonga heeft te Oosterend een slot bewoond. In 1765 is het verkocht en afgebroken. Verschillende leden van dit adellijk geslacht hebben de grietenij Hennaarderadeel als grietman gediend.

betekend. Die eerste herberg moet een pand met pilaren zijn geweest.

Nieuw bouwwerk

We slaan nu een heel stuk van de geschiedenis over: in 1860 is op die plaats de nu nog bestaande herberg gesticht met grote boerderij er bij. Vooral de eerste decennien zal de boerderij wel hoofdzaak zijn geweest. Het merkwaardige is, dat van 1860 tot 1910, dus een halve eeuw, de familie Heeringa huurster is geweest en sindsdien — nu precies 60 jaar — de familie Bergsma. Sybren Bergsma was van hen de eerste bewoner. Er bestaat nog een taxatie-biljet van de timmerman Sjoerd Pieters Jongema uit 1910, die voor R. P. Heeringa de volgende overname aan Bergsma heeft geschat: „loopplank met omstap f 2,50; dam met hek enz. in 't Streng f 8 waterdam met stek f 5,- dam en stek met hek f 10 totaal f 25,50.”

Sybren Bergsma en Antje Vollema betrokken het dubbel-bedrijf in 1910. Helaas stierf de man vrij spoedig en toen stond de weduwe er alleen voor. Tot ze trouwde met haar zwager Jan Bergsma, later vader van Jelle.

In de loop van de jaren is er lang een stalhouderij bij aangehouden — ja, dat was zelfs een voornaam gedeelte van het dubbel-bedrijf. Jelle Bergsma de tegenwoordige bewoner, die in dit huis 52 jaar geboren en getogen is, weet heel wat uit het verleden te vertellen. 's Zondags kwamen er

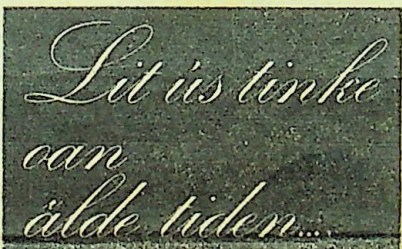
Bergsma attendeerde ook nog even op het nog in stal staande „búthusbankje” waar in de loop van de jaren velen op hebben gezeten om sterke verhalen te vertellen of aan te horen of om het dorpsnieuws te becommentariëren. Daar waren op en om het bankje soms wel 15 tot 18 mensen, die er winterse gezelligheid en vertier zochten.

Anecdotes

Mogelijk heb ik later eens gelegenheid wat leuke anekdotes over te vertellen; daar heb ik nu de ruimte niet voor. Bergsma weet ze met veel kleur uit herinnering en familiesaga op te dissen. Want in de 60 jaar is heel wat afgespeeld, vanaf de tijd, dat pake met één beestje begon, tot nu, een goed geoutilleerd bedrijf met 17 beestjes en een fraai gerestaureerd restaurant. Want Bergsma blijkt een goede nifelder te zijn en is zelf aan het restaureren en aan het herinrichten geslagen en hij heeft een smaakvolle „taep” weten te toveren, zonder dat iets van de sfeer verloren is gegaan. In het oude pand zaten veel bogen in deuren en nissen; er is een wanddeur in bogen van gekleurd glas.

Bergsma is dus boer en caféhouder en — hij kent ook het bakkersvak, in zijn jongelingsjaren geleerd bij Sibe Dantuma. Het bakkersbedrijf Dantuma dateert van 1850; het is ruim een eeuw een familiezaak geweest, door de familie Dantuma beheerd: van Jacob Roelofs via diens weduwe en zoons Roelof en Klaas en ten slotte door Sibe Klazes Dantuma, in zijn tijd de bekende rijmelaar „Eskadé” en organist in de Itenser vermaning. Weer een zoon van hem, Klaas Dantuma, heeft de bakkerij gedreven tot 1957 toen hij naar Canada emigreerde.

Door de jaren heen is het café Bergsma een trefpunt geweest van dorpsbewoners en buitenlui. Op de grote zaal boven zijn altijd bruiloften, navisites van begrafenissen gehouden zowel als vergaderingen in allerlei variaties. Zo gaat dat. Vroeger kende de zaak veel stamgasten, die op bepaalde uren hun een opkikkertje lieten schenken en soms zóveel achter-

geregeld 15 tot 20 paarden op stal. Boeren uit de omtrek hadden natuurlijk „riderij”, waarmee ze naar kerk gingen en die gerijen kregen bij Bergsma een stalling. Wij als kinderen — aldus Bergsma — moesten (na het inslaan door ouderen) de paarden bij

is met verkocht en afgebroken. Verschillende leden van dit adellijk geslacht hebben de grietenij Hennaarde-radeel als grietman gediend.

Café

Over het algemeen leeft de gedachte dat de kerk er behoorlijk bij zit. Vooral vroeger. En zo deed ze wel eens dingen, die meer een dorps- dan een kerkelijk belang dienden. In de *Stads- en Dorpskroniek* vinden we op 1 maart 1743 genoteerd: „Op het noordwesten van Oosterend is een nieuwe herberg gebouwd, in welker gevel het opschrift „Tot dienst van 't gemeen en Oosterends verciering, is dit gebouw gesticht door goede dorpsbestiëring”. Dit café moet zijn verzezen op het punt, waar nu nog het café van Jelle Bergsma staat. We kunnen aannemen dat Oosterend in genoemd jaar nog niet een dergelijk etablissement bezat en dat de kerk hiervoor heeft gezorgd. Want nóg is de (grote) kerk eigenares van het massale pand dat er nu nog staat. Mij werd een notitie verstrekt, dat in 1742 aan Alger Pieters is betaald de koopschat van het huis aan de rijweg, „daar nu de nieuwe herberg gebouwd is”, voor de kapitale som van f 150. Het zal wel geen grootse behuizing hebben

lijk „riderij”, waarmee ze naar kerk gingen en die gerijen kregen bij Bergsma een stalling. Wij als kinderen — aldus Bergsma — moesten (na het inslaan door ouderen) de paarden bij het bit houden tot de boeren wensten te vertrekken. Het waren levendige en gezellige momenten. In de winter stonden de kinderen op een vuurstoof.

Er werd dan ook wel wat getapt, hoewel vroeger de herberg 's Zondags gesloten behoorde te zijn, op ordonantie van de verhuurster, de kerk.

Hier was ook de stalling van de lijkkots en daar zijn ook wel smeuge verhaaltjes over te vertellen, die eigenlijk niet passen vanwege de ernstige achtergrond.

De doorreed in de ruime schuur bestaat nog, zij het dat er nu landbouwwerktuigen in worden bewaard. Er zit nog een krib stevig aan de muur verankerd, als herinnering aan voorheen, aan goeddelijker jaren.

De stal- en rijtuighouderij bracht mee, dat honderden malen een ritje is gemaakt Oosterend-Bozum vice versa, met passagiers voor de trein, die in die goede tijd te Bozum stopte. Het ritje kostte 50 cent. Ook hier ontbrak het niet aan de nodige „aksedinten”. Nu is die halte al jaren opgeheven en bovendien: de laatste tientallen jaren hebben de meeste boeren de riderij voor een auto vervuld. De stalhouderij is zoetjesaan verminderd bij de komst van de bussen.

zowel als vergaderingen in allerlei variaties. Zo gaat dat. Vroeger kende de zaak veel stamgasten, die op bepaalde uren hun een opkikkertje lieten schenken en soms zóveel achterover wipten, dat ze langzamerhand onder de tafel zakten.

De laatste jaren zoekt de jeugd er gezelligheid bij bier en frisdrank. De kastelein wil de zaak netjes houden. Hij zoekt een vrolijke sfeer in een gezellige omgeving te scheppen.

Café Bergsma (met de zondagse naam „De Westergo”) pikt ook van het toerisme een graantje mee. Het keurige terras schijnt te noden. Er is daar sommige dagen veel bezoek! Het zit er heerlijk en men heeft een prachtig uitzicht op de ruim gehouden driesprong van wegen naar Wommels, Itens en Hidaard voornamelijk Hollandse toeristen zoeken dit punt uit voor een rustpoos.

Er bestaat nu 60 jaar een verbinding... tussen de kerk en de familie Bergsma. Het gebeurt vaker dat een kerk een café verhuurt. Maar de Oosterender kerkvoogden deden in die tijd méér. Acht jaar na de stichting van dit café kochten ze een... brandspuit bij de fa. Van der Ploeg te Leeuwarden; welke aan het publiek ten gebruike werd aanbevolen! Maar dat is óók al lang geleden...

Café met boerderij Bergsma, omstreeks 1920